І чужому научайтесь,
І свого не цурайтесь . . .
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N.J. 07303
HEnderson 4-0237
HEnderson 4-0807
УНСоюз: HEnderson 5-8740
— Тел. з Ню Йорку: —
BArcly 7-4125
УНСоюз: BArcly 7-5337

РІК LXXI. Ч. 213. TWO SECTIONS (SECTION 1) ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 14-го ЛИСТОПАДА (NOVEMBER) 1964 No. 213. VOL. LXXI

ПОШИРЮЄТЬСЯ СТРАЙК РОБІТНИКІВ ФОРДА

СТАЛЕВАРИ СТАРАЮТЬСЯ НЕ ДОПУСТИТИ ДО СТРАЙКУ.

Дітройт, Мишиґен. — У вісьмох фабриках авт Фордової Моторової Компанії вже цілий тиждень тривав страйк, який 12-го листопада обхопив всю продукційну систему цієї великої фірми. Від попередньої п'ятниці страйкують 25 тисяч робітників, в четвер дирекція фірми припинила працю з дальшими 33 500 робітників, що зайняті були в 23-ох фабриках. Внаслідок цього продукція авт і вантажних автомобілів буде зменшена на 75%. Найбільше фабрик, в яких припинили працю, є на Середньому Заході. В Метучені, Ню Джерзі, припинять роботу в п'ятницю 13-го листопада, але велика фабрика в Магва, Н. Дж. має працювати далі. Представник фірми заявив, що треба було конче припинити працю в цих фабриках, бо не було деяких потрібних частин, які виробляють в тих фабриках, які страйкують вже цілий тиждень. Одночасно ведуться переговори між Об'єднаними Автомобільними Робітниками, яких у фабриках Форда є 135 000, і між представниками Фордової Компанії, щоб розв'язати ті непорозуміння, які виникли між окремими фабриками та працедавцем. Страйк почався був минулого тижня в 9-ох фабриках, бо не вирішено було місцевих справ про умови праці. В середу цього тижня прийшло до порозуміння між представниками робітників в одній фабриці, в Луїсвіллі, Кентаки, і страйкували далі 8 фабрик. Фірма мусіла звільнити 33 500 робітників внаслідок цього страйку, і тепер 58 500 робітників є без праці. Обидві сторони хотіли б якнайскорше усунути причини, які довели до страйку. Із Питтсбурґу, Па., повідомляють, що Об'єднані Сталевари Америки разом із продуцентами сталі роблять рішучі заходи, щоб не допустити в найближчому році до страйку в сталевому промислі. Президент спілки Об'єднані Сталевари Америки Дейвід Мек Дональд і виконний віце - президент Р. Конрад Купер зобов'язались зробити все, щоб своєчасно розв'язати всі справи, зв'язані з новим контрактом про працю, щоб не треба було 1-го травня починати страйк. Робітники мають 1-го січня повідомити працедавців, що вони готові засісти до розмов із представниками сталеварень, щоб вчасно заключити новий договір.

Конґресмен Міллс не противитиметься урядовій програмі медичної опіки

Вашинґтон. — Голова Палатної Комісії Способів і Засобів конґресмен демократ Вілбур Д. Міллс заявив, що він в січні 1965-го року не буде противитися ухваленню закону про медичну опіку над старшими особами в рамах соціяльного з а б е з п е ч е н н я. Цього року конґресмен Міллс був проти цього законопроєкту і як голова комісії не випустив цю програму на обговорення повної Палати, і внаслідок цього Конґрес не ухвалив жадної програми в цій справі, хоч Палата ухвалила була збільшити старечі пенсії на 5 відсотків в порівнянні з теперішніми, а Сенат пропонував збільшити пенсії всім пенсіонерам на 7 долярів м і с я ч н о. Уряд президента Джансона обіцяв, що програма медичної опіки буде на першому місці між урядовими законопроєктами, що уряд внесе в січні 1965-го до Конґресу. Тепер з урядових кол заявляють, що найважливішим пунктом урядової програми в 1965-му році буде проєкт зменшити податки, але уряд не забуде і проєкту про медичну опіку над емеритами соціяльного забезпечення.

Академія Наук домагається $225 мільйонів на будову двох телескопів

Вашинґтон. — Представники Крайової Академії Наук рекомендують урядові видати впродовж найближчих десятьох років дол. 225 мільйонів на будову двох великих телескопів: одного оптичного і другого радіового. Побудова цих телескопів є конечна, коли ЗДА хочуть і надалі затримати визначне місце в астрономічних дослідах. Представники Академії в 1962-му році зорганізувалися в окремий панель при Комісії в справах науки і публічної політики, що її очолює д-р А. Вітфорд із обсерваторії при Каліфорнійському університеті. Панель пропонує, щоб більшість із потрібних грошей дала Аеронавтична і Космічна Адміністрація, бо кращі успіхи в космічних просторах не зменшили зацікавлення людини до того, як далеко можна таки з землі бачити деякі частини космосу. $225 мільйонів на два великі телескопи — це не є забагато, бо це є тільки один відсоток із річного бюджету Крайової Космічної Аґенції, — так розуміють науковці - астрономи. Коли б уряд погодився призначити $225 мільйосів на ці телескопи, то це було б зворотним пунктом в астрономічних дослідах цієї країни.

В Буенос Айресі сподіваються прибуття Хуана Перона

Буенос Айрес. — Арґентинський уряд вдався до суворих заходів безпеки у зв'язку з чутками, що Хуан Д. Перон, колишній голова уряду цієї країни, мав би повернутися сюки літаком з Ліми, столиці Перу. Скинений у 1955 році диктатор Хуан Перон перебував увесь час свого політичного вигнання в столиці Еспанії, Мадриді, але цього року він поклявся своїм прихильникам у Арґентині повернутися на Батьківщину. Сучасний арґентинський уряд виставив у Буенос Айресі поліційні сторожі на вулицях та біля всіх радіо й телевізійних станцій. Міністер внутрішніх справ Хуан Пальмеро відбув спеціяльне засідання з членами кабінету. У четвер 12 листопада ще не було відомо, чи чутки про повернення Хуана Перона дійсно правдиві. У Мадриді, в Еспанії, розповсюдилися також чутки, що він мав повернутися до влади в Арґентині. Однак, з добре поінформованих джерел повідомляють, що Хуана Перона ще бачили в Мадриді вночі з 11 на 12 листопада.

Президент Джансон гостить мехіканського президента-електа Діяза Ордаза

Джансон Ситі, Тексас. — Президент Линдон Б. Джансон 12-го і 13-го листопада гостив на своїй фармі мехіканського президента Ґустава Діяза Ордаза та його дружину. Обидва президенти щиро себе привітали. Президент Л. Джансон заявив по еспанськи: „Мій дім є вашим домом", а президент Діяз сказав, що ціллю його візити є „особисто запізнатися з американським президентом". Розмови між обидвома державними мужами є „неформальні", бо мехіканський президент відбуде інавґурацію аж 1-го грудня цього року. Діяз Ордаз заявив: „Я прибув сюди, щоб припечатати дружбу щирим стисненням руки". Мехіканський гість прибув із своїм штабом, бо мають обговорити різні справи внутрішньої та закордонної політики. З американського боку приїхали на цю „неформальну" конференцію асистент державного секретаря в міжамериканських справах Томас С. Манн і американський амбасадор в Мехіко Ситі Фултон Фрімен. З Вашинґтону прибув мехіканський амбасадор Антоніо Карільйо Фльорес. Розмови велися в четвер 12-го листопада і їх мали продовжувати в п'ятницю. Предмет розмов: справа шкід, які спричинює солона вода ріки Колорадо мехіканським фармерам, пливучи із стейту Арізона; справи міжнародного порозуміння в справі кави, щоб стабілізувати ціни на неї; мають також порушувати і проблему експорту мехіканського цукру до ЗДА.

Губернатор Ромні за те, щоб скликати в 1965 р. Республіканську Конвенцію

Ленсінґ, Мишиґен. — Губернатор - республіканець — Джордж Ромні, — підтримує плян головного прокуратора стейту Массачузетс Едварда В. Брука, який домагається, щоб Республіканська партія в 1965-му році скликала крайову конвенцію, на якій можна було б ухвалити нову виборчу платформу замість тієї, що її прийняли були республіканці цього року в Сан Франсіско. Ромні заявив, що цей плян заслуговує на увагу, бо тоді делеґати з цілої країни могли б висловитися в цій справі, і можна б було у виборах 1966-го року вести виборчу кампанію на основі нової виборчої платформи, а не тої, що її схвалено в цьому році, і на її основі програно цьогорічні вибори. Ромні казав, що конференція губернаторів - республіканців має зійтися на початку грудня та нараджуватися, як би то найшвидше відбудувати партію. І колишній віце - президент Ричард М. Ніксон є за те, щоб зійшлася конференція губернаторів. Сенатори - республіканці Карл Т. Куртіс із Небраски і Буркі Б. Гікенлупер із Айови є проти всякої „зашвидкої акції", яка тільки зашкодить партії. Вони радять зачекати із всякими реформами до 1965-го року. Сенатор Кейлеб Боґґс з Делеверу гадає, що Крайова Конвенція перед 1968-им роком була б „катастрофою" для Республіканської партії.

Губернатор Смайлі хоче зайняти становище голови Республіканського Комітету

Вашинґтон. — Після програних республіканцями виборів появилися численні голоси, щоб не продовжувати боротьби між консерватистами і лібералами в Республіканській партії. Але губернатор стейту Айдаго Роберт Е. Смайлі не припиняє домагатися, щоб теперішній голова Крайового Республіканського Комітету Дін Бирч залишив своє становище. Думку губернатора Смайлі підтримують численні інші губернатори республікаці, які побоюються, що вони не зможуть виграти виборів в 1966-му році, коли партію очолюватиме Дін Бирч, якого займенував був республіканський кандидат на президента сенатор Б е р р і Голдвотер, коли конґресмен Вілліям Е. Міллер був найменований на кандидата на віце - президента і мусів залишити пост голови Крайового Комітету. Губер н а т о р Смайлі, промовляючи в радіовій програмі „Кол ю м б і я Бродкастінґ Систем", заявив, що не хоче називати прізвищ, але вказує на те, що коли нюйоркська бейзболова дружина Єнкі програла змагання в світових серіях, то негайно звільнила свого керівника і найняла на його місце нового керівника. Смайлі заявив в радіо, що він прийняв би номінацію на голову Республіканського Крайового Комітету.

М. А. Лівицький, голова ВО УНРади, відвідав УНС і „Свободу"

Джерзі Ситі. В четвер, 12-го листопада, в полудневих годинах відвідав Головну Канцелярію Українського Народного Союзу та В-во „Свобода" голова Виконного Органу Української Національної Ради п. Микола А. Лівицький, який перебуває на відвідинах в цій країні від часу відкриття пам'ятника Т. Шевченкові у Вашинґтоні, в якому він узяв активну участь. Під час відвідин в УНС і „Свободі" п. М. А. Лівицький мав довшу розмову з екзекутивними урядовцями УНС: гол. предсідником Йосипом Лисогором, гол. касиром Романом Слободяном і гол. секретарем д-ром Ярославом Падохом і з редакторами „Свободи", обмінюючись взаємно думками та погляда ми на актуальні проблеми українського народу й української діяспори. М. А. Лівицький, що тепер відвідує більші наші громади в ЗДА і Канаді, плянує залишитися на відвідинах у цих країнах до кінця цього року.

Микола Лівицький

Виставка творів М. Радиша

Ню Йорк. — В залях Української Вільної Академії Наук при 206 Вест 100 вулиці, Ню Йорк відбудеться вистава сімдесять - п'яти картин, здебільша красвидів сл. п. Мирослава Радиша. Це був один з наших найбільше динамічних малярів - експресіоністів. Прекрасний кольорист, через безнастанне творче шукання робив щораз більші поступи. Хоч смерть мистця в 1956 році перервала його стремління до вдосконалення вислову, мистецька спадщина Радиша залишається імпозантним вкладом для сучасного мистецтва. Вистава відкрита від 15 листопада до 10 грудня ц.р. щодня від 5-7 год. веч., а в суботи й неділі від 4-6 год. веч. Крім олій, на цій виставі будуть теж виставлені акварелі. Деякі картини будуть для продажу з метою приспішити видання монографії сл. п. М. Радиша.

В Японії продовжуються демонстрації проти атомових човнів ЗДА

Токіо. — В містечку Сасебо, що його порт є американською морською базою, як також в столиці Токіо й інших японських містах продовжувались ворожі Америці демонстрації студентів і робітників з лівої робітничої спілки, з нагоди приїзду до Сасебо першого американського атомового підводного човна „Сідраґон" 11 патрульних човнів, японські літатки та американські і японські воєнні кораблі товаришили „Сідраґонові" при його в'їзді до порту. У Токіо демонстрували в минулу середу коло 8.000 робітників, що вийшли на вулиці на заклик лівої робітничої спілки. Коло 1.000 студентів влаштували в Сасебо „сидючий страйк", поклавшись на вулиці при доїзді до порту. Поліція всюди справлялась з демонстрантами, при чому обійшлось покищо без людських жертв і навіть поранень з обох сторін. Японський уряд заявив рішуче, що не допустить до повторення скандалу з 1960 року, коли-то студентські й робітничі комуністичні демонстрації довели до відкликання відвідин през. Айзенгавера та димісії уряду Нобосуке Кіші, а американські чинники повідомили, що не піддадуться шантажеві демонстрантів і не змінять запланованої тури підводного атомового човна по японських портах.

Іракські курди отримали автономію

Бейрут. — Хоробрий гірський нарід курдів, поділений між різні держави, добився після кількадесяти років боротьби за свою волю автономії в одній з тих держав, де його найбільше, в Іраку. Совєтський Союз підтримував довголітню повстанськo-партизанську акцію іракських курдів, які користали з тієї допомоги, хоч вони антикомуністи. Тепер лідер курдів, ґенерал Муллах Мустафа аль Барзані використав корисну політичну коньюнктуру і покликав до життя автономний уряд, в якому заступлені головні курдійські партії та Асирійсько-християнська і Мусульманська Церкви. Покликано теж до життя суроґат парляменту з 43-х осіб з різних політичних партій і груп і розпочато працю над конституцією. Цей фактичний стан визнає у практиці, хоч його не затвердив ще формальним державним актом, президент Іраку Абдель Салям Аріф, дармащо курди закидають йому, що він не виконав своїх обіцянок, даних курдам весною минулого року. Корисну для курдів зміну в політиці іракського уряду спричинив президент ОАР Ґамаль Абдель Насеер.

Велика княжна Люксембурґу зреклася в користь сина

Люксембурґ. — В четвер 12 листопада велика княжна Люксембурґу, 68-літня Шарльотта, на офіційній церемонії підписала акт зречення з престолу, що його займала впродовж 45 років, в користь свого найстаршого сина, 43-річного князя Жана. Після того новий монарх присягнув на вірність конституції. Люксембурґ має кругло 1.000 кв. миль і 325.000 населення. Все ж, суверенність тієї мініятюрної країни шанують всі її сусіди — Франція, Бельгія і Німеччина. На тій церемонії були 60 чужих амбасадорів. Люксембурґ є членом НАТО і Европейської Економічної Спільноти.

Український Воєнно-Історичний Інститут відновив по 25 роках видавання збірника „За Державність"

Торонто, Канада. — Український Воєнно-Історичний Інститут в Торонто, що продовжує на терені вільного світу, під проводом ген. Михайла Садовського, науково - видавничу діяльність Українського Воєнно-Історичного Товариства, яке існувало в Каліші (Польща) до другої світової війни, почав видавання припинених воєнними подіями науково-мемуаристичних збірників п.н. „За Державність" — Матеріяли до історії Війська Українського, Останній такий збірник — 10-ий друкувався у Львові в 1939 році і зібрані для нього матеріяли пропали під час совєтської окупації Західньої України. З відновленням діяльности Товариства в Західній Німеччині 1947 року під назвою Український Воєнно-Історичний Інститут, провід його почав збирання матеріялів для нових випусків збірника „За Державність" і, здобувши видавничою діяльністю потрібні фонди, зреалізував тепер видання нового десятого збірника „За Державність". На зміст цієї великої об'ємом, бо 256-сторінкової книжки, виданої в такому ж оформленні, як були публіковані всі попередніх дев'ять збірників в 1920-1939 роках, склалися праці, статті і спогади полк. В. Кедровського ,ген. Ол. Грекова, полк. Юр. Ківерчука, сотн. інж. П. Дубрівного, ген. Мих. Крата, підпор. Ів. Зварича, сотн. В. Сім'янцева, підполк. Гр. Маслівця, май. С. Левченка, підполк. Вас. Задояного, підполк. А. Кущинського, хор. С. Біґуна, сотн. І. Косеця, козака Мих. Лисого, підполк. Ів. Цапка, май. Ол. Козловського, сотн. Іл. Криловецького, д-ра Ст. Росохи і судді В. Завадського. Збірник багато ілюстрований фотографіями українських військовиків і наприкінці в ньому поданий зміст усіх попередніх дев'яти збірників „За Державність". Редактором десятого тому був голова Українського Воєнно-Історичного Інституту ген. Михайло Садовський, літературно-мовним редактором — ппор. М. Гавриш.

Підготовляється з'їзд українських письменників в екзилі „Слово" — в грудні у Ню Йорку

Ню Йорк. — Правління Об'єднання Українських Письменників в екзилі „Слово" розпочало підготову до скликання чергового з'їзду, що відбудеться в Ню Йорку 26-27 грудня.

У з'їзді „Слова" візьмуть участь також члени Об'єднання Працівників Дитячої Літератури ім. Л. Глібова, які матимуть одночасно свій з'їзд. Як інформує голова об'єднання „Слово" проф. Григорій Костюк, з'їзд відбуватиметься в приміщенні Українського Інституту Америки, а великий літературний вечір — в залі Українського Народного Дому в Ню Йорку.

Сподіваються, що в цьому з'їзді, присвяченому ювілейній Шевченківській річниці, візьмуть участь і декілька українських письменників та поетів із Південної Америки та Західньої Европи. Напередодні з'їзду вийде в Ню Йорку великий збірник „Слово" ч. 2 з поезіями, оповіданнями, статтями, спогадами, рецензіями та іншими матеріялами багатьох авторів. З огляду на сподіване прибуття декількох українських письменників з інших континентів, грудневий з'їзд у Ню Йорку може набрати ваги Першого світового з'їзду українських письменників в екзилі.

● **Виховний Семінар відбудеться 15 листопада о 3-й г. по полудні в Українському Народному Домі у Ню Йорку.** Цей семінар провадиться з ініціятиви Окружної Ради СУА. Одночасно відбудеться виставка української дитячої літератури.

СССР СКРІПЛЮЄ СВОЇ ЗБРОЙНІ СИЛИ В КРАЇНАХ САТЕЛІТІВ

Париж. — Совєтський Союз постійно скріплює свої збройні сили, стаціоновані в сателітських країнах Східньої Европи — стверджують військові фахівці з головної кватири збройних сил Атлантійського Союзу (НАТО) під Парижем. Ця оцінка згоджується з такою самою оцінкою в американській головній кватирі в Західній Німеччині. Совєтські збройні сили в сателітських країнах є тепер у 100 відс. або змоторизовані або перетворені у панцерні частини. Вони мають найновішу однаково звичайну, як нуклеарну тактичну зброю і знаходяться ввесь час у стані бойової готовости. Фахівці звертають увагу, що озброєння, вивінування та розташування совєтських збройних сил в Европі наставлене не тільки на дефензивну, але й офензивну кампанію. Харчові й амуніційні склади обраховані найменше на один місяць. Совєти заступили в цілості давню стрільну зброю, включно з гарматами й мінометами та протитанковою зброєю, найновішою, як також встановили в Східній Німеччині рухомі ракетні з'єднання, з приміщенням ракет на великих, сильних автомобільних плятформах. Совєтська армія має в Східній Німеччині 20 дивізій, в Польщі дві й чотири на Мадярщині. Чисельно, совєтська армія в Східній Німеччині нараховує 310.000 мужа, але до того приходить кругло 200.000 східньо - німецького війська. Поляки і чехи мають кругло 110.000 бойово вишколеного війська. Совєти тримають під зброєю 3,300.000 вояків різних родів зброї. Правда, американські збройні сили в Европі охоплюють теж кругло 300.000 мужа, а одна Західня Німеччина має тепер понад 200.000 вояків. ЗДА мають під зброєю 2,690.000 військовиків. Скількістю атомової, ракетної і летунської зброї Америка далеко перевищує Совєтський Союз, в деяких родах — напр. ракетній у відношенні 4:1. Проте Совєти безупинно працюють над розвитком нових родів зброї, особливо протиракетної, і безупинно збільшують вогневу силу та поліпшують вишкіл своїх військ в сателітських країнах. Тому — доходять до висновку західні фахівці — було б самогубною легкодушністю послаблювати свою чуйність і сповільнювати темп власного зброєння щодо кількости й якости, бо загроза совєтського імперіялізму тепер ні трішки не менша, як була тому 15 років, коли заалярмований переворотом в Чехословаччині Захід почав наново зброїтися і створив НАТО.

Чу Ен-лай все ще перебуває у Москві і продовжує таємні розмови

Монсква. — Комунокитайський прем'єр Чу Ен-лай вже 10 днів перебуває у Москві. З совєтськими правителями все ще нема в совєтській пресі ні радіо по суті ні слова, за винятком ствердження, що совєтські партійні і державні діячі перевели „приязні" і „сердечні" розмови з різнонаціональними „т о в аришами", які прибули на святкування 47-их роковин жовтневої революції. З отих чужинецьких гостей були ще в четвер 12-го листопада у Москві тільки Чу Ен-лай, кубинський економічний диктатор Ернесто Хе Ґевара і комуномонгольський прем'єр Юмжаґін Тсендебаль. Західні коментатори звертають увагу, що коли до Софії вернувся з Москви болгарський прем'єр Тодор Живков, то він виглядав дуже похмуро і в його товаристві не було к о м у н о б о лгарського „ідеолога" Мітка Ґріґорова, який належав до болгарської делеґації в Москві. Західні обсерватори в Москві твердять, що наступники Хрущова запевнили французьких, італійських, австрійських і югославських комуністів, що вони не поступляться китайським комуністам в принциповій справі „співіснування", але що будуть старатися злагіднити відносини між Москвою і Пейпінґом — в ім'я єдности комуністичного руху. Вважають за річ певну, що з початком нового року почнуться окремі московсько - китайські наради з метою осягнути згоду, з виглядами тільки на дуже скромний успіх.

Британський уряд підвищує податки — поширює соціяльні користі

Лондон. — Новий британський соціялістичний уряд зголосив в палаті громад закон про підвищення деяких посередніх податків з одночасним призначенням частини отриманих прибутків на поширені соціяльні користі. Підвищено передусім газоліну до кругло 75 центів за ґальон (британський ґальон дещо більший за американський). Півищено теж прибутковий податок для кругло 7 мільйонів — зпосеред усіх 21 — платників прибуткового податку. Зате підвищено дещо вдовині пенсії й інвалідські ренти та скасовано оплати за лікарські рецепти в удержавленій брит. медичній службі. Лідер консервативної опозиції, кол. прем'єр Алек Даґлас Гюм негайно закинув урядові, що той для суто-партійних цілей створює атмосферу, наче б у Британії була господарська криза, успадкована від консервативного уряду, і наче б тому треба було надзвичайних заходів. Гюм закинув урядові, що той зламав дане лейбуристами в передвиборчій кампанії приречення, що не будуть введені ніякі дальші податки. Косерватисти погоджуються на покращання соціяльної опіки, але коштом інших видатків, а не додатковим обтяженням громадян.

В АМЕРИЦІ

● **Колишній** асистент президента Джансона Волтер В. Дженкінс, вийшов із шпиталю, де він перебував від 14-го жовтня, коли мусів зрезиґнувати зі свого становища, бо виявилося, що він був два роки заарештований за неморальну поведінку. Дженкінс одружений, є батьком 6-ох дітей.

● **Жюрі** визнало винним 33-річного провідника сепаратистично негритянської секції Шейя Муґаммеда Гассана в тому, що він заохочував до грабунку і заворушень у серпні ц. р. у Філядельфії. Оборонець заповів, що внесе апеляцію. За цю саму провину мають судити ще дві інші особи.

У СВІТІ

● **У Конґо 400 білих наємних вояків** ідуть в авангарді 2.000 державного війська в наступі проти столиці комуністичних повстанців Стенлівіль. Від часу вислання на фронт проти повстанців білих наємних вояків — центральний уряд Конґа відзискує від червоних щораз нові місцевості. Червоні погрожують винищенням 800 бельгійців і американців в Стенлівіллі.

● **У Москві побував** маршал Абдель Гакім Амер, головний командант збройних сил Об'єднаної Арабської Республіки і приятель її президента Нассера, щоб перевірити, чи за наступників Хрущова не зміниться політика СССР до названої арабської держави. Хрущов, бувши в Каїро і Александрії впродовж 17 днів, поставив себе рішуче по стороні арабського світу і обіцяв Нассерові нові кредити і нову зброю, а в заміну Нассер звільнив з в'язниць всіх комуністів.

● **З північно-в'єтнамської** комуністичної радіовисильні в Ганой промовляв буцім-то американський капітан Флойд Джеймс Томпсон, який дістався в комуністичний полон, коли комуністичні партизани збили його літак 26 березня ц.р. Він впевняв, що комуністи добре ним опікуються, вилікували з ран, дали новий одяг, сітку проти москітів, накривало, антималярійні пігулки та що він не втратив на вазі. Чи це дійсно той старшина і що в сказаному правда — годі перевірити.

● **Англієць Френк Бейлі**, захворівши недугою поліо (дитячий параліч), лікувався впродовж сьоми років в спеціяльному шпиталі в Міннеаполісі. Тепер він має 60 років. Недавно він дістав нагороду за намалювання образу „Пальмові дерева" пензлем, що був причіплений до його чола. Раніше, перед своїм захворінням, він був мулярем.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian Newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by Ukrainian National Association, Inc.: 81-83 Grand Street Jersey City N J 07303
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provide for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.
Передплата: На рік — $12.00; на пів року $6.25; на три місяці $3.25. — В Джерзі Сіті і закордоном: — На рік $14.00; на пів року $7.50; на три місяці $4.00. — Для членів У. Н. Союзу, чоловіків і жінок — 65 центів місячно. — За кожну зміну адреси платиться 10 центів. Чеки і mone orders виставляти на: "Svoboda".
Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J. 07303

Дім Українського Ветерана

Поруч із проблемами політики й культури, американсько - українська громада має розв'язати не менше болючу й не менше актуальну проблему — людської нужди. Відомо, що в ЗДА, країні найвищого у світі добробуту, є стільки проявів бідности, що для її поборювання треба було аж окремого закону, з передбаченням, що і цей і йому подібні закони лише поменшать, але не викоренять існуючих недостатків. Це відноситься й до української громади.

Охопити повною опікою всіх потребуючих американських українців — дуже трудно, особливо, коли жертвенність громадянства на Злучений Український Американський Допомоговий Комітет (ЗУАДК) впала до жалюгідних розмірів. Але можна старатися поменшити цю бідність, давши опіку бодай деяким категоріям потребуючих: старшим віком громадянам, військовим ветеранам та ветеранам громадської праці, які опинились на старість самотою чи з своєю старшою віком дружиною і не всилі вижити із самої старечої пенсії. Більшість цих людей ще в повноті своїх духових сил. Вони можуть зробити ще не один вартісний вклад у нашу культуру, якби не потребували журитися сьогоднішнім і завтрішнім днем.

Цією проблемою займалися останні Загальні Збори ЗУАДК 19-го жовтня 1963-го року. За одноголосною постановою — передано цю справу новообраній тоді Екзекутиві, з вказівкою, щоб вона перевірила всі конкретні можливості для побудови великого Дому Українського Ветерана. У комунікаті Екзекутиви ЗУАДК з 5 листопада ц. р., надрукованому в „Свободі" ч. 207, проголошено, що ця ідея помалу починає набирати реальних форм. У центрі ЗУАДК, у Філядельфії, склався окремий для цієї справи ширший Комітет з представників різних громадських організацій. Над цією справою дебатувала на своєму останньому засіданні новообрана Головна Управа Об'єднання б. вояків - українців. Приявні на кожних таких нарадах подають численні конкретні приклади на доказ необхідности створення такого українського дому для старших віком осіб. Численні такі доми існують в різних країнах світу, утримувані філянтропами, з державною підтримкою.

Окремих таких багатих українських філянтропів нема. Але є велика громада, жертвенність якої засвідчує існування Українських Церков з їх храмами, здвигнення у Вашингтоні пам'ятника Тарасові Шевченкові, факт існування Наукового Т-ва ім. Шевченка виключно на фондах рідної громади, існування УККА, факт існування Пласту й СУМА, подивугідні щорічні збірки на інвалідів, — факт постання і величної діяльности названого вгорі ЗУАДК, який спровадив до Америки кругло 60 000 українських імігрантів. Узявшись тепер за оце нове діло, ЗУАДК повів би його куди легше й швидше, якби поважне число українських громадян, які завдячують йому своє перебування в Америці, звернули, врешті, гроші, що ними ЗУАДК готівкою оплатив їхній приїзд. На превеликий жаль, ця заборгованість все ще сягає кругло $70 000. Трудно збагнути психіку людей, які доробилися тут — слава Богу — власних домів, авт, гарного хатнього устаткування, і які до цього часу глухі на всі поіменні пригадки щодо звороту їхнього боргу добродійній громадській установі. Можливо, що до совісти й переконання цих затвердлих боржників ЗУАДК промовить тепер аргумент, що всі гроші, які вони винні цій установі, підуть на окреме конто — на будову Дому Українського Ветерана. Екзекутива ЗУАДК у відношенні до своїх боржників надзвичайно — може аж надто — джентлменська: вона не доходила досі своїх претенсій судовим шляхом, щоб не обтяжувати їх судовими коштами, вона не подавала їхніх прізвищ Службі Іміграції й Натуралізації, не подавала їх прізвищ до публічного відома. Віра в українську людину спонукувала Екзекутиву ЗУАДК — мати терпеливість і сподіватися, що українські люди таки не захочуть затримати на своїх банкових контах грошей, що їх вони винні — українській громаді й українському ветеранові. Хай ця віра виправдається — для добра громади, для її доброго імени і для ще одного пам'ятника її активности.

П'ять мільйонів запроторених

Поза межами Української ССР живуть у Совєтському Союзі понад 5 000 000 українців. Більшість із них визнають українську мову за свою рідну, але ніхто з них не має змоги посилати своїх дітей до школи з українською мовою навчання. У 1930-40-их роках у деяких азійських совєтських республіках українці ще мали змогу навчати дітей у школах з українською викладовою мовою. Так, у школах Узбецької ССР навчання провадилося 28-ма мовами народів СССР, в тому числі українською. Тепер у тій республіці навчання провадиться 7-ма мовами: російською та мовами місцевих народів. Тим часом українського населення в Узбецькій, як і в Казахській ССР, у Сибіру, на Далекому Сході — значно збільшилося після закінчення другої світової війни.

„Мені довелося працювати на різних будовах Азербайджану, Сибіру, Монголії, час від часу залишати Україну на декілька років, — писав у березневому числі київського журналу „Радуга" доктор технічних наук П. Сліпченко. — Мені пригадується недавній зимовий засніжений вечір у Новосибірську, де я працював головним інженером будівельного тресту, робітничий гуртожиток. У центрі великої кімнати стоїть схвильований десятник Іван Покотило, проникливо читаючи „Гайдамаків" ... Ми начебто й не покидали України, Шевченко наблизив її, зробив фізично відчутною тут, у далекому морозному Сибіру. Потім я стикався з такою ж негаснучою любов'ю до Шевченка в Баку, в Монголії" ... Цю довгу цитату наведено для того, щоб показати, з якою тугою згадують наші земляки в СССР поза Україною свого поета і свою Батьківщину. Можна легко уявити й переживання батьків, коли їхні діти, проводячи час у російській школі, що далі, то більше від них духово відходять, стають чужинцями у родині. Українці з Сибіру й Азії домагаються українських газет і книжок, нот і п'єс. На прохання наших земляків у Казахстані — туди послано тільки з Києва декілька тисяч українських книжок, зібраних молоддю Київського університету між населенням міста. Одеські студенти послали 7 посилок українських книжок на Кубань. У різних місцях СССР поза Україною діють аматорські українські театральні та хорові гуртки. Але все це — лише заходи для самооборони, все це тільки підкреслює ґеноцидну політику Москви супроти поневолених народів.

Більшість українців опинилися в різних республіках СССР не з власної волі. У московській „Правді" з 27-го жовтня надруковано репортаж „На землі Евенків". Радіючи з русифікації цього кочового сибірського народу, автор згадує про кількох українців, для яких Евенкія в Сибіру „стала рідною батьківщиною" ... Що мали шукати в засніженій Евенкії доярка Катерина Стецюк, директор радгоспу Володимир Кухаренко та інші? Яка недоля закинула їх між чужий народ, що його посилено русифікують? Сучасне брежнєво - косигінське ЦК покликається у справах національної політики на Леніна. Але Ленін ще в 1917-му році писав: „Ми хочемо соціял- революційного об'єднання, а не роз'єднання", себто виступав за збереження імперії. 10, 11 і 12-ий з'їзди комуністичної партії проголошували, що всі нації рівні. Особливо підкреслено це в резолюціях 12-го з'їзду, в 1923-му році, коли ще жив Ленін. Він мусів погодитися на це — під тиском народів СССР. Сучасна плянова русифікація 5 мільйонів українців у СССР поза межами України — це ще одне наше обвинувачення. Але воно стосується не тільки ворожої Москви, а й ОН, ЮНЕСКО та всіх сильних вільного світу, які „оглухли, не чують" ...

Олег Штуль - Жданович

НЕХАЙ МОВЧАТЬ УСТА, А ҐОВОРЯТЬ СЕРЦЯ І ДІЛА

(Слово над могилою полк. Андрія Мельника)

І ось прийшли ми до найважчого моменту, моменту останнього цілування, коли за кілька хвилин чужа, хоч і гостинна, земля покриє домовину того, хто був нам рідним і близьким, бувши при тому над нами своїм становищем і своїми якостями.

Несучи почесний обов'язок прощати іменем Проводу Українських Націоналістів, іменем Організації Українських Націоналістів та Українського Націоналістичного Руху системи ОУН того, хто був нашим найвищим зверхником, провідником у найширшому цього слова значенні, навіть духовим батьком, як один з основоположників УНРуху, я все ж дозволю собі найперше попрощати Покійного як людину.

Не тільки тому, що в людських почуваннях болю ми солідарні з Вельмишановною Дружиною Покійного й усією тут присутньою та неприсутньою Родиною, а тому, що чи не в усіх нас до Полковника була любов, як до батька чи бодай старшого брата, у якого завжди можна знайти зрозуміння і підтримку, співчуття і моральну допомогу в хвилину трудну, в хвилину сумніву чи шукання, в хвилину болю чи розгублености.

В особі бо Покійного Голови Проводу, відважного вояка й залізного командира військових частин, шефа Штабу Дійової Армії УНР, співтворця Корпусу Січових Стрільців, героя Мотовилівки, першого Крайового Команданта УВО — відійшла людина чутлива й поміркована, спокійна у величі вирозуміння до людських слабосотей, які Він у собі вмів так досконало перемагати. Відійшла людина високої й всесторонньої культури, людина уважлива й товариська, яка всі ці прикмети мала в найвищій мірі й вміла їх виявити просто, з надміру своїх почувань, з любови до ближнього, з вродженого почуття любови до брата, якого Він бачив у кожному українцеві.

У наш вік жорстокої машинізації і зубоження духового життя Покійний належав справді до вийнятків, і ті, що його знали ближче, що з ним близько співпрацювали, завжди відчуватимуть цю втрату людини іншої епохи, людину широкого серця. Але одночасно людину залізної твердости у виконуванні своїх обов'язків, у пильнуванні моральних та національних принципів.

Я — один із десятків тисяч тих, яких формував живий приклад, зразок прикмет характеру Полковника. Тож тут я прощаюся з людиною, найближчою серцю тисяч моїх ровесників.

Провід УН, Організація УН, УНРух і ввесь націоналістичний табір зазнали незамінимої втрати. Полковник бо мав і матиме заступників, але не матиме наступника в повному цього слова значенні. Адже він був одним із творців епохи, легендарної епохи Визвольних Змагань. Він був творцем епохи в житті й боротьбі української нації, як 25-літній Голова ПУН. З його ім'ям на устах вмирали бойовики підпілля, бійці повстанських частин. Але до цього він дійшов шляхом, яким ідуть лише справді великі люди: будучи першим в бою, останнім у почестях, першим у праці, останнім у відпочинку, що й спричинило те, що відійшов він від нас, коли ми потребували його, коли вірили, що ще вестиме нас роками.

Взявши все сказане до уваги, треба заявити: нехай же замовкнуть уста і говорить тільки наше серце. Але — Покійний упав на шляху до нашої Землі Обітованої, на шляху боротьби за державність. Тож крім наших сердець, мусить ще говорити діло. Будьмо ж Його послідовниками. Плекаймо ті прикмети, що ми цінили й цінимо в його трудному житті.

Ми здвигнемо пам'ятник на його могилі. Але наша відповідальність його ідеалам найкраще виявиться у продовженні змагання за здійснення їх.

Смерть полковника Андрія Мельника відбилася голосною луною по всьому вільному світі, де тільки б'ється українське серце. Смерть Голови ПУН відбилася вже голосною луною на Рідних Землях. Зраділи вороги, здригнулися боляче серця підпільників і всього українського народу.

Пане Полковнику! Цей відгук Рідної Землі ми візьмемо до серця як зобов'язання. Як зобов'язання — довести братам, які борються і не ламаються, що й ми незламно йтимемо Вашими слідами, змагаючись за довершення того, що не вдалося довершити Вам. А коли й нам не судилося довершити розпочатого Вами, то намагатимемось зробити дальші кроки на цьому шляху.

Рушаючи з рідної землі, щоб стати заступником а згодом і Наступником сл. п. Євгена Коновальця, Ви вивезли з рідного села грудку землі. Її Вам кладемо під голову як найцінніший дар України. Нехай ця грудка української землі шепче Вам вічно, що вона не забуде одного з найкращих своїх синів, який віддав їй усе, кличучи на шлях служіння Україні своїх братів і послідовників. У свій час вона скаже Вам, наскільки ми сповняли наші зобов'язання перед нею і перед Вами.

Іван Франко по-совєтському

31 жовтня перед Університетом у Львові відкрито пам'ятник Іванові Франкові. Головним промовцем на мітингу був секретар Львівського промислового обкому партії В. Куцевол. Цей комуністичний „літературознавець" схарактеризував І. Франка такими словами: „У творчості Івана Франка глибоко відображені ідеї визвольної боротьби українського народу, його прагнення до возз'єднання. Франко зв'язував боротьбу за возз'єднання з боротьбою за соціялізм. Він стояв за те, щоб український народ добився свободи в тісному єднанні з революційними силами сусідніх народів". („Молодь України" з 1 листопада).

● **В радіоінтерв'ю в Шікаґо бандурист і композитор Григорій Китастий** сказав, що у складі створеного ним Ансамблю Бандуристів уже є 24 особи та що українці міста дотепер пожертвували на придбання бандур 800 дол. Диригент сподівається, що доведе кількість учасників Ансамблю до 50-60 осіб.

Ярослав Курдидик

МАЛИЙ „ПЕРЛ ГАРБОР" У В'ЄТНАМІ

Передвиборчий пропаґандивний шум у значній мірі приглушив таку трагічну подію, як знищення 27 американських атомовозів Б-57 у Південному В'єтнамі, — подію, що її чільні американські коментатори називають — „малим Перл Гарбором".

Проведений в'єтконґськими партизанами рейд, в який включили вони міномети, що прямими поцілами спаралізували оцю американську „повітряну потугу", коштував чимало американської крови, завдав шкоди, яку обчислюють на грубезні мільйони і вдарив по престижу ЗДА так, що коментатор Дж. Ґрін слушно завважує: „Це був такий маштаб і форма, на які ЗДА мусітимуть відповідно зареаґувати, якщо не хочуть скапітулювати морально в опінії не тільки комуністів, але й цілого світу".

Проте, як виходить, Уряд ЗДА не плянує покищо ніякої відплатної акції, притримуючись принципу, що американські війська у Південному В'єтнамі слід трактувати, як „дорадчу місію", а поза тим намагається применшити ту подію, приписуючи вину американській стороні, яка, мовляв, не вжила належних охоронних заходів.

Европейська мілітарна преса зауважує, що це, мабуть, уперше в історії модерних воєн трапився випадок, щоб міномети, які в порівнянні з атомовозами слід уважати за примітивну зброю, спричинили серед цієї модерної зброї такі спустошення. Саму подію поглиблює ще й повна трагізму іронія, що комуністи вжили для розгрому атомовозів саме тих мінометів, які походять із трофеїв, здобутих під час боїв з американцями в Кореї.

Сьогодні знаємо тільки те, що Президент зарядив негайно поповнити всі втрати, і для більшої певности, перенести літаки на військові бази у Філіппінах. Отож, виходило б, ЗДА і далі старатимуться не поширювати війни ...

На заяви деяких американських часописів, що ЗДА будуть примушені вдарити по Північному В'єтнаму, Пейпінґ заявив, що американці помиляються, якщо уважають, що червоний Китай мовчки приглядатиметься до поширення війни на тому обширі. Щоправда, Пейпінґ не окреслив точніше, що він думає зробити, якщо постала б така конечність, але за відомостями американської розвідки погроз китайських комуністів не слід уважати за пусті слова, коли зважити ще й на те, що у безпосереднє сусідство В'єтнаму пересунено цілу китайську армію.

Очевидно, що це пересунення попередила відповідна пропаґанда, яка має на меті підготовити населення Китаю до того, що у В'єтнамі готові повторитися корейські події, і тоді, мовляв, китайці отримають допомогу від усього „демократичного вільнолюбного світу", в першу чергу від — СССР.

На випадок китайської інтервенції, ЗДА матимуть не лише над Північним В'єтнамом, але навіть і над самим Китаєм рішучу перевагу. Конфронтуючи збройні сили, співробітник „Мілітер Ревю" В. Лі писав недавно, що Китай в зударі з Америкою переважатиме її тільки в одному аспекті — в живій людській силі. Очевидно, американцям важко було б справитися з тією людською перевагою, якби вони вели війну такого типу, як в Кореї, тобто війну старими методами й засобами.

При цьому треба взяти до уваги, що Китай ще не має атомових бомб і належних засобів, щоб їх переносити, отже ще не являє собою нуклеарної загрози. Якщо Китаю не підтримає СССР, то з самих тільки підводних човнів типу „Поляріс", які в більшості приділено до 7-ої фльоти, можуть бути знищені упродовж короткого часу всі китайські порти і більші людські скупчення у віддалі 1 500 миль від узбережжя.

Коли ж порівнювати ЗДА і Китай на основі модерности мілітарної сили, тоді Китай слід розглядати, як муравлище, озброєне, за оцінкою військових знавців, дуже слабо, з єдиною настановою на дефензиву, хоч китайські офензивні виступи в Кореї та Тибеті не виявляли боєздатного профілю тієї велетенської країни, яку український знавець Китаю п. І. Світ слушно назвав „велетнем із дуже слабим серцем і ще слабшим кровобігом", маючи на увазі його недоліки політичного, економічного й мілітарного порядку.

Від 1959-го року совєтські достави зброї до Китаю припинились. Китайська летунська сила складається з 2 000 першолінійних совєтських літаків, 75% яких це джетові винищувачі МІГ — 15-є, 17-є і 19-є, що в порівнянні з американськими винищувачами останньої конструкції є повільними й неповоротними. 25% — це бомбовики Ілл-28. В летунстві є коло 100 000 людей, в тому числі 10-12 тисяч летунів. Пальне Пейпінґ має в такій обмеженій кількості, що летуни позбавлені змоги відбувати належну кількість вишкільних летів, і тому, як кажуть фахівці, їхня летунська вмілість „ржавіє".

Китайська бойова фльота має 145 000 моряків „першої лінії", які обслуговують 32 підводні човни та коло півтори сотки торпедних човнів різних типів і величини. Коли зважити, що ця фльота має проти себе 7-му американську фльоту із 135 кораблями різних бойових типів, а на літаконосцях стоять 650 літаків, і до того додати, що останніми часами для поповнення 7-ої фльоти приділено їй окрему фльотилію антисубмарин, завдання яких — на випадок потреби — вибивати із ладу китайські підводні човни, тоді слід признати, що відношення сил далеко не співмірне.

Американська розвідка має відомості, що для поповнення своїх 2 250 000 піхотинців у Китаї покликано в останніх двох місяцях ще 200 000 резервістів, і тепер всіх їх має бути коло 135 дивізій. Північний В'єтнам має 250 000 вояків у 15 дивізіях, 100 000 у парамілітарних організаціях та 25 - 30 тисяч в'єтконґських партизанів. Китай і Північний В'єтнам мають дуже обмежене число артилерії і вантажних авт для траспортування війська. Зате мають більше протитанкових малокалібрових гармат, але теж з обмеженим числом стрілен. Вся армія, за виїмком двох змоторизованих дивізій, одної парашутної і десяти „елітарних", озброєна звичайними крісами. Китайські танки застарілих типів.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ УНСОЮЗУ!

Леся Лисак

„Прийдіть до нас на празник"...

Недавно прийшов лист із села. В ньому зів'яла, напівзасушена галузка осіннього зілля. І запрошення: „Прийдіть до нас на празник".

... Колись, коли нитки бабиного літа обмотували зісохле бадилля по межах, а лискуча зелень озимини прорізувала брунатність піль, коли під ногами шаруділо й пахло осінню листя, а ранками на травах, замість роси, сріблилися перші приморозки — тоді по сільських городах починало цвісти фіолетово - синяве зілля. Воно мало тонкі стрункі стебла, темнаві вузькі листки і багатство квітів із жовтими серединками. Його звали „вербкою" або „празничком". З нього робили букети на тетрапод під „Чесний Хрест" і ним прибирали образи по хатах на празник св. Димитрія і св. Михаїла. Бо осінь — це був час празників. І то не тільки цих усім знаних святих, але й численних менше знаних Божих Угодників.

Для тодішніх дітей осінь без празників — не була б осінню, а празник без образів, заквітчаних вербкою — не був би празником. І взагалі празники любили всі: і діти, бо діставали по п'ять грошів „на цукерки" від гостей, і дівчата, бо на празнику можна було стрінути „файного" хлопця з сусіднього села, і ґазди, бо могли досхочу наговоритися про „політику, і старі дідусі, бо коли - як - коли, але на празнику все згадувалося, „як то було за найяснішого пана цісаря".

Навіть господині не кривдували собі, хоч для них празник — це була в першу чергу маса праці: і хату треба було перед празником вибілити, і гору пирогів напекти, і голубців та вареників і всякої всячини наварити. Бо празник був раз у рік, і хто знає, чи дочекаємо до другого? ... І ніхто не нарікав, що Богослуження в церкві на празник тягнулися таки досить довго. Бо і хор протягав відправу, співаючи голосно й виразно, інколи трохи підфальшовуючи, але зате дуже щиросердечно, і дяки пописувалися злегка захриплими тенорчиками і гудячими басами, і пан-отець мали довгу, але дуже гарну й зворушливу проповідь, ну і було водосвятіє і многоліттєвіє ...

Бо празник був раз у рік — а втім тоді, в тих часах, в нашому селі, ніхто нікуди не спішився. А як виходили з церкви, то треба було станути так, ніби припадково на видному місці, і ждати, щоб запросили на обід. Бо без запрошення, і то відповідного — ніхто ніколи на празник не прийшов. І також не випадало так відразу прийняти запрошення: сільська етикета наказувала чемно відмовлятися, мовляв, „уже пізно, а нам треба далеко їхати". Але річ ясна — в це ніхто не вірив та ніхто не приймав серйозно. Бо яке там „пізно" о другій чи пів до третьої години по полудні?

По хатах було тепло і святочно. За образами синіли й пахли свіжістю осіннього вітру галузки вербки, на столі біліла льняна скатерть. Господарі припрошували „та випийте хоць єдного", а господині ставили на стіл миски з пахучим жовтим росолом. Але гості, хоч були голодні, не забиралися до їжі. Сільський „бон-тон" наказував ждати, аж господиня попросить вдруге, втретє ... Інколи дехто, вертаючись з празника, зідхав: „Всього було досить, іно принуки не було ...".

А як тіні раннього осіннього вечора стелилися по кутах, в хату заходили дівчата „з пушкою" — звичайно ті, що тримали в церкві хоругви, і збирали на церкву. Соромливо прислонюючи лице хусточкою, вони підходили до гостей і, потрясаючи пушкою, рецитували на одному віддиху: „Просимо до святої Параскеві". Чому саме „до" — я ніколи не могла дізнатися.

А потім пізно в ніч вікна хат блимали жовтими світлами і чути було співи. Додому ніхто не спішився, бо на другий день був „попразен".

***

Переді мною шматок казьонного, сірого паперу. Він прийшов звідтіля, з нашого села. На ньому лежить прив'яла галузка вербки. І тому ця розповідь ...

Володимир Янів

МІЖ СПЛЕТОМ ДРАКОНА Й МЕДАЛЬЙОНОМ ХРИСТА

(ПОДОРОЖНІЙ ЕСЕЇ З НОРВЕГІЇ)

(13)

Але, очевидно, між сплетом тьмяних пристрастей та „медальйоном" просвітленої самодисципліни завжди залишиться місце для цілої гами ньюансів „плетінки" відповідно до багатства душі, визрілої в обильності природи й самотності „монади", яка творить свій світ символів, що — як руни — отримують магічну вартість заклину. Звідси те творче напруження між рухом і спокоєм, чи образово: між потоком і озером, на які така багата Норвегія, що в культурно-історичному аспекті проявиться у затриманні певної тяглости у поступі, певної унапрямлюючої константної лінії в модерному житті..

І звідси вже тільки крок до усвідомлення зв'язку між індивідуалізмом творчої людини, яка важко змагається за власне визрівання й неповторність, та характерологічною індивідуальністю нації. Саме той консерватизм одиниць є найкращою запорукою збереження власного національного обличчя. А до того ще незаперечно мусіла спричинитися — поруч із славним минулим і свідомістю його — довговікова неволя, яка у висліді натиску родила природний спротив, що виявлявся у бажанні утримувати своє, наголошувати своє, шанувати своє. І так, наприклад, норвежці втратили у висліді чужого насильства свою віру (в розумінні приналежности до якоїсь окресленої Церкви), але не втратили свого вірування, свого способу віддавання пошани Богові, не втратили своєї душі.

Очевидно, відродження держави — це насамперед спонтанне скріплення почуття відрубности, це згодом свідоме бажання те почуття ще більше уґрунтувати. Звідси ті намагання, про які вже були короткі згадки у зберіганні фолкльору, у зберіганні пам'яток, у творенні музеїв. У Норвегії музеї розмірно молоді, вони просто на очах народжуються та виростають. Деякі з них ще бідні, деякі ніколи не заповнять прогалин, але творче зусилля кількох десятиліть імпонуюче. І якщо ми декілька разів робили певні паралелі між норвежцями й українцями, то й тут можна сказати, що щось подібне переживали й ми у добу національного відродження, зокрема там, де цьому сприяли зовнішні політичні умови, отже, наприклад, у Галичині в часі конституційної австро-угорської монархії.

Це — той відомий зворот до етнографізму, — це збирання деталів, щоб з них відтворити синтезу, — це те захоплене прив'язання до кожної хустки, яка видавалася цінним причинком у збереженні свого національного „я" в добу історичного лихоліття. Звідси цей зворот до традиціоналізму, це відтворювання з давніх зразків нового мистецтва. Тільки в Галичині цей розвиток був перерваний, коли він у Норвегії найшов послідовний розвиток. І тому тепер — поруч із дуже багатими фолкльорними музеями з цінними історичними та мореплавними музеями — десятки найрізноріднійших спеціялізованих музеїв у Ослью, Тронгаймі чи Берґені, які перетворюють нецікаві назагал, крім Ослью, з урбаністичного погляду міста у справді цінні центри.

І в цьому намаганні надолужити занедбання століть, у намаганні утримати національне обличчя шляхетно змагаються держава і поодинокі меценати: ми вже знаємо про королівські леґати Віґелянда чи Мунка, але, поруч із дарами мистців, не менше імпресіонуючі колекції приватних меценатів, — багаті збірки консулів в екзотичних країнах, морських компаній чи таки капітанів кораблів, що ввесь вік провели на морях, тощо. У висліді музеї постають навіть у малих містечках і навіть у селах.

А зусилля дати відповідний кадр поодиноким кораблям, які широко рознесли славу норвезького імени, мають у собі правдивий подих непідфальшованого монументалізму: і так три відкопані кораблі вікінгів мають свою окрему величезну будівлю, як і корабель для арктичних виправ „Фрам", чи трансокеанічний пором „Кон - Тікі".

Цей гордий лет вгору, це змагання до величности, що відповідала б духовій величині та амбіціям молодого народу, не завжди має такі шляхетні й щасливі вияви, як у будуванні музеїв та ґалерій. Ми вже знаємо, як шведський індивідуалізм, що змагає до пошани індивідуальности, виявився у масовому будуванні пам'ятників. Отож сама по собі похвальна тенденція стає при перебільшенні загрозливою. Таке заставлювання пам'ятниками парків, скверів, площ та вулиць протягом короткого часу несе небезпеку певної неорганічности їх нашаровування. Серед інфляції пам'ятників мусить іти їхня мистецька девальвація. Пригадуються дещо „тріюмфальні алеї" 2-го Райху, які виростали впродовж короткого часу за цісарським кивком у парках Берліну, чи сотні бюстів на Джіянікольському горбку в Римі, що мали прославити всіх героїв Італійського Рісорджіменто. Отож вартість пам'ятника завжди залежить від його визрівання, а це вимагає завжди часу, щоб укластися у плян цілого міста.

Але ще гірше представляється справа заздалегідь запляюваних „монументальних" будівель. До таких в Ослью належить ратуша, яка має не то зачудувати, але й просто

(Закінчення на стор. 3-ій)

ЮВІЛЕЙНА ВІДЗНАКА УНСОЮЗУ

Обговорюючи ще на початку цього ювілейного року Українського Народного Союзу програму відмічення його 70-річчя, Головний Екзекутивний Комітет пішов традиційним шляхом і встановив, що найважливішим засобом і метою ювілейних заходів повинно бути значне збільшення членства УНСоюзу. Бо що краще засвідчить не лише про заслуги, але й сучасну важливість громадської організації, як її безперестанний ріст. Маючи це на увазі, схвалено звернутися до союзових діячів, щоб вони присвятили головну увагу придбанню нових ювілейних членів для УНСоюзу, а водночас заохотити громадянство, що б воно включилося в велику, понад вісімдесятитисячну, союзову громаду.

У зв'язку з цією ювілейною кампанією за розбудову УНСоюзу встановлено ряд надзвичайних, почесних і грошових, винагород за збільшення членства. Крім звичайних винагород три найкращі організатори членів здобудуть поважні грошові премії в сумах 250, 150 і 100 дол., а ті, що здобудуть щонайменше п'ятдесять членів, користатимуть також з безплатного побуту „на Союзівці" по тижневі за кожну п'ятдесятку членів. Найкращі організатори, жінка та студент, одержать ще примірник Енциклопедії Українознавства. До почесних відзначень належить членство в Клюбі Заслужених Союзовців та, що найважніше — почесна, ювілейна відзнака, виготована відомим мистцем Петром Холодним, якої відбитка подана вгорі. Ця відзнака буде признана всім тим, що впродовж цього ювілейного року здобудуть бодай десять членів для УНСоюзу. Відзнака буде наділена в трьох категоріях: золота за 50 членів, срібна за 25 і бронзова за 10 членів.

Екзекутива УНСоюзу сподівається, що не буде ані одного споміж союзових діячів, а особливо предсідника, секретаря, касира чи конвенційного делегата, який не придбав би до кінця цього року бодай 10 членів, а зними ювілейної відзнаки, яка на довгі роки, бодай до наступного 75-річного союзового ювілею, буде свідчити про прикладне виконання ними своїх ювілейних зобов'зань у відношенні до УНСоюзу.

Відзнака буде виконана в твердому металі у трьох кольорах у підприємстві Медалік Арт Компані в Ню Йорку, яка виконала медалю о. Грушки, медалю-відзнаку з нагоди світової виставки і багато інших подібних мистецьких творів. Немає сумніву, що ювілейна союзова відзнака буде визначним і цінним мистецьким твором, який варто кожному придбати.

Українська хроніка

● Нюйорський Відділ ОбВУА влаштовує в суботу, 14-го листопада 1964 р. в приміщенні Українського Літературно-Мистецького Клюбу МІСЯЧНІ СХОДИНИ ЧЛЕНІВ з доповіддю ред. Ів. Кедрина на тему: „Вибори в ЗДА та їх наслідки". Буде також звідомлення з Восьмого Делеґатського З'їзду ОбВУА. Початок в год. 7:00 вечора. Гостям раді.

Спогади Михайла Прокопова з подорожі на Україну вийшли окремою книжкою

Друковані у „Свободі" наприкінці 1963 р. і потім з початком 1964 року п. н. „По 56 роках — на Україні" спогади Михайла Прокопова про його подорож на Україну вийшли тепер окремою книжкою накладом автора в Ню Йорку. Книжка друкована на доброму папері з багатьма ілюстраціями - фотографіями з місцевостей, що їх відвідував Михайло Прокопів і з зустрічей з людьми на Україні. У своїх спогадах автор розповідає про своє перебування у Львові, Одесі, Ялті, Севастополі, Симферополі, Донецьку, Харкові, Києві і Каневі, даючи правдиву картину того, що він там бачив і спостерігав і стверджуючи, що немає там того, за що боролися українські селяни і робітники довгими десятиріччями — свободи ні національної, ні соціяльної, ні добробуту.

Зокрема висвітлює автор важке становище української мови в нібито незалежній Українській ССР, стверджуючи, що по містах України панівною усюди є російська мова і що з українською рідко можна там зустрітися. Михайло Прокопів, родом з Бібреччини в Західній Україні, колишній робітник і тепер пенсіонер був активний в громадському і політичному житті в 1920-1940 роках у ЗДА і належав до т. зв. прогресивних організацій — Українського Робітничого Клюбу, Робітничого Дому та Ордену, займаючи в них провідні становища. Поїхавши на Україну і побачивши сам, в яких важких умовах живуть його земляки, зревідував свої колишні погляди і відмовився від усяких зв'язків з цими організаціями, які ще й досі своєю пропаґандою баламутять українських іміґрантів у ЗДА і в Канаді.

Спогади Михайла Прокопова, друковані у „Свободі" викликали були колись широке зацікавлення і відгомін не тільки у світі, але й на Україні. Треба тому сподіватися, що й тепер вони знайдуть широке коло читачів.

Р. О.

Новий твір скульптора Григора Крука

Відень. — У місяці вересні перебував у Відні відомий наш скульптор Григор Крук. Він приїздив до Австрії у зв'язку з побудовою пам'ятника для українських скитальців померлих у таборі Гмюнд в часі першої світової війни, якого він був автором.

На замовлення пл. сен. Теодора Данилова скульптор Крук виконав різьбу - портрет основника й ідеолога Українського Пласту проф. д-ра Олександра Тисовського.

Дякуючи цьому Пластовий Улад та поодинокі пластові станиці могли б собі тепер замовляти у скульптора Крука погруддя їх основника для вміщення його в пластовому музеї та їх домівках.

Арґентинські студенти виступили проти комуністів-русифікаторів

Буенос Айрес. — У жовтні ц. р. тут висвітлювали у столичному кінотеатрі кінофільм совєтського випуску під назвою „Тарас Шевченко". Тому, що в цьому фільмі зображено Тараса Шевченка, як учня і навіть як пропаґатора „воз'єднання" України з Росією, і змушено Співця свободи України говорити... російською мовою, — арґентинські студенти почали протестувати проти показу цієї безцеремонної аґітки. Студенти, в тому числі й українська молодь та арґентинці українського роду, роздали на вулицях Буенос Айресу тисячі листівок з таким написом еспанською мовою: „Шевченко був, є і буде українцем. Припиніть русифікацію!" Найбільшу кількість цих листівок роздали студенти в районі кінотеатру, де комуністи показували ту кінофальшивку.

● У Лондоні арештували одного детектива із Скотленд Ярду, запідозрілого в тому, що він нез'ясованим ближче способом прийшов у посідання зшитка 16-річного британського наступника престолу, князя Чарльза, з його шкільною вправою на тему „Демократія і монархія". Цей зшиток можна було продати за великі гроші колекціонерам. Детектив, здається, знайшов той зшиток в школі, де його князь загубив, але не звернув, тільки хотів продати.

Пам'яті полк. Андрія Мельника в Нюарку

На прохання Товариства Прихильників Української Народньої Республіки м. Нюарку, Н. Дж., в Українській Православній Церкві СВЯТОГО ВОЗНЕСЕННЯ 8-го листопада 1964. року відправлено Урочисту Панахиду по сл. п. Полковникові Андрієві Мельникові, — старшині Українських Січових Стрільців, Шефові Штабу Дієвої Армії УНР, співосновникові і Крайовому Командантові УВО та Голові Проводу Українських Націоналістів.

Панахиду відправив настоятель о. прот. Микола Харіщак. Співав хор під кер. дир. П. Шкварко. В патріотичній проповіді от. прот. М. Харіщак насвітлив шлях життя і боротьби, яким ішов сл. п. Андрій Мельник. „Він не знав особистого життя — говорив отець. — З молодих років він віддав себе для України, для її визволення. За це боровся, за Україну страждав і за неї сидів в кацетах і тюрмах. Його не стало, але пам'ять про нього буде вічно жити в серцях українського народу.

Вічна Йому Пам'ять!"

Вічна Йому Пам'ять, проспівав хор. Вічна Йому пам'ять проспівали всі вірні в церкві.

Церква була переповнена своїми парафіянами і гістьми, які прибули на панахиду з інших місць, щоб віддати пошану і помолитись за того, хто працював для визволення України від наїздників — польського чи московського окупантів.

На панахиді почесну варту виконували пластуни і сумівці.

К. Степовий

МІЖ СПЛЕТОМ ДРАКОНА Й МЕДАЛЬЙОНОМ ХРИСТА

Закінчення зі стор. 2-ої

приголомшити. Такий пляновий монументалізм здебільша кінчається невдачею, щоб тільки пригадати пам'ятник Вільгельмові I перед цісарською палатою у Берліні, чи т. зв. національний пам'ятник у Римі. Розмірів їм напевно не бракує, але тим більше не стає їм мистецького вивершення. Тому критики, характеризують перший пам'ятник, обмежувалися підрахунком різних звірів, які були „декорацією" того своєрідного страхіття, — а про римський пам'ятник хтось сказав, що це — машинка до писання у жахливому побільшенні.

Ратуша в Осльо лежить у самій пристані, і будували її від 1933-го по 1950-й рік, з перервою в часі війни й німецької окупації. І все там передбачено: різьби всіх цехів, що приймали участь у її будові, спереду, і величезні каскади ззаду. Збоку ще й окремий фонтан. Соняшний годинник і куранти. Не згадуватиму вже про фрески, різьби й фризи всередині та ззовні, — зрештою це було б неможливо в есеї. Всі мистецькі засоби мали дати синтезу життя Норвегії в минулому та сучасному, — а до виконання пляну прикликано найбільших мистців. Отож, такі збірні синтези на замовлення дуже небезпечні, зокрема, якщо вони роблені спеціяльно на показ, щоб можна було про них написати поруч із поданням кількости квадратних метрів забудованої площі чи кубатури зужитого каміння та цементу. Це вправді добре для захопленого ахкання наївного туриста, але несприйнятливе з мистецького погляду.

Тому то краще дещо скромніші розмірами будівлі й різьби, які полонять красою мистецького символу, а не масою, виявленою в астрономічних цифрах, яка так дуже ворушила уяву американців, але вартісного, що може імпресіоців Старого континенту. На щастя, у Норвегії є багато вартісного, що може імпресіонувати, і тому так шкода, що „дух часу" промовив у столиці вікінґів мовою сучасних потентатів із Вол-стриту. Але це явище радше вийняткове, зрештою може хоч би тому, що в Норвегії місто все ще лишилося менше характеристичним для національного обличчя, як хутір серед природи.

Чи існує загроза, що це зміниться? Незаперечно так, як, зрештою, в цілому світі йде сьогодні подув загальної нівеляції, — індивідуального й національного, в напрямі безособової людини-робота.

Тому й у Норвегії молодь не зважаючи на виховування в традиції — менше прив'язана до ноші, ніж старше покоління; тому в місті з'являється пролетарська сіризна домів, а на цвинтарях рідшають родинні поля поховань із індивідуальними гробами. Голосники радіоприймачів та антени телевізій нищать казку країни за сімома горами й за сімома озерами, порушуючи спокій монади. Що буде сильніше? Природа із століттями призвичаєння? Чи, навпаки, криве дзеркало імпортованої прилюдної опінії, що на дон-кіхотів обертає всіх, які не підлягають законові ґрізної зрівнялівки химерної доби?

Ми далекі від того, щоб у подорожному есеї давати прогнози, але проблема є, і її треба поставити. Звичайно є деякі познаки, наскільки сильніше норвежець зв'язаний з минулим, як інші народи: наскільки вперто — і ірраціонально — боронить він свої дерев'яні квартали, які так легко падають жертвою нещадного вогню, — наскільки хоче зберегти кольоровість навіть у мурованих хмародерах, якщо вони вже закрадуться до його міста, яке ще хоче залишити індивідуальність враз із свіжим повітрям садки, з почуттям спокою в атмосфері свого власного дому, з виплеканим власною рукою довкіллям.

І яке не було б завтра, а сьогодні приємно відкривати країну, яка схоронилася на краю шляхів і в якій більше, ніж будь-де, шанують ще людину з її неповторним правом бути собою, — шанують мистецьку плетінку нерозгаданих і часто суперечних нахилів, що визріває в самоті й тиші на індивідуальність з ясним поглядом, на границю між добром і злом.

(Кінець)

З НАШИХ БУДНІВ

ВАЖКО ПОВІРИТИ

Мені просто вірити не хотілось, що мій приятель Олесь їздив як турист на Україну, відвідував Львів, Київ, Чернівці, був навіть у Тернополі, де ходив колись до гімназії. Та недавно я зустрівся з ним особисто, і виявилось, що це факт: був хлопець у Рідному Краю і, що найцікавіше, цілий та не пошкоджений, як то кажуть, вернувся назад.

— Ну, з тебе справді герой або... вар'ят, — сказав я, подивляючи приятеля. — Як же ти відважився туди їхати?

— А чого мені боятись? — здвигнув раменами Олесь. — Покищо в Совєтському Союзі помагають вмирати заграничним комуністам, і то великим партійним тузам. А націоналістів, таких як я, там дружолюбно вітають, вгощають і випускають живих, уяви собі! Навіть сувенірчики дають на прощання...

І показав мені мініятюрний „Кобзар" Тараса Шевченка.

Не знаю, кажу, чи тобі виплачувалось їхати за таким сувеніром аж на совєтську Україну. Ти ж міг дістати таку книжечку за 50 центів у кожній нашій книгарні на рідному давнтавні.

— Гм, то як кому, — відповів приятель філософічно. — Мені і пані Вірі Шумейко ця поїздка напевно оплатилась.

— То чому ж ти мовчиш, головіче?.. Ти ж мусів там багато цікавого бачити і чути.

— А що мені робити?.. Читати прилюдні доповіді і потім влетіти в таку халепу, як панна Марія Клячко?

— Я не кажу тобі виголошувати доповідей, але ж так, між нами, друзями, в своїй кумпанії, ти хіба міг би поділитись свіжими враженнями, розказати, як там ситуація виглядає, що в краю діється?

Приятель задумано похитав головою і подивився мені прямо в вічі на знак, що говорить щиро і відкрито:

— Слухай, друже, що я тобі скажу: в усе те, що діється в Краю, важко повірити! Важко повірити, що ситуація в Краю така погана, але й важко повірити, що в цій поганій ситуації наші люди так добре тримаються, не заломлюються. І врешті важко повірити, що ми, еміґранти, такі страшні іґноранти в крайових справах, так мало вживаємось в сучасні обставини в Краю і так їх не розуміємо... Ну, а коли в те все, що я сказав би, важко повірити, то немає сенсу розповідати цього. Навіщо?..

Потім мій приятель східно підморгнув бровою і сказав ще:

— А ти не думай, що я такий великий герой, що відважився туди їхати... Я, вправді, зараховуюсь до категорії скитальців і виховувався в Україні, але... народився в Брукліні.

Ікер

Голоси негрів вплинули на вислід виборів в деяких південних стейтах

Ню Йорк. — В південних стейтах тепер переводять опитування, щоб ствердити, який вплив мали голоси негритянських виборців на вислід цьогорічних виборів. Стверджено, що збільшене число негритянських виборців допомогло здобути президентові Джансонові південних стейтів, бо Голдвотер здобув лиш 5 стейтів з т. званий „давній Конфедерації". Голдвотер голосував проти закону про охорону громадських прав, і тому негри його поборювали у виборах. Більшість білого населення в деяких стейтах підтримувала сенатора Голдвотера. Приклад на те, як негритянські голоси мали вирішне значення на вислід виборів, дає п'ята виборча округа в Джорджії. Під час правибо-рів демократичний кандидат Чарлз Л. Велтнер був загроженим республіканським противником Л. Дж. Коллегеном. Але негри віддали на демократичного кандидата 99 відсотків своїх голосів, і внаслідок цього у виборах переміг Велтнер більшістю 10.000 голосів. Два роки тому одну третину негритянських голосів віддано на республіканського кандидата; всіх цих негритянських голосів є понад30,000. З цього виходить, що негритянські голоси врятували демократичного кандидата.

„Катастрофи не сталось"

У місті Донецьку пізно вночі їхав трамвай. До нього вскочив п'яний хуліган, відштовхнув вагоновожату і сам повів трамвай із швидкістю 60 кілометрів на годину. Люди загинули б на першому зворотні. Міліціонер Маркін наздогнав „скажений трамвай" автом, вскочив на ходу в нього, збив з ніг самозванця-„вагоновожатого" і так відвернув катастрофу. (За „Правдою" з 2 листопада).

